

6/12/2015

Κοινωνικός αποκλεισμός

Η φτώχεια είναι συχνά η αιτία αλλά και το αποτέλεσμα της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρ' όλα αυτά, η σχέση ανάμεσα στην ακραία ανέχεια και στην καταπάτηση των δικαιωμάτων παραμένει στο περιθώριο του πολιτικού διαλόγου και των αναπτυξιακών πολιτικών. Προκειμένου να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή σε αυτή την τόσο καίρια, αν και συχνά παραμελημένη σχέση, η φετινή Διεθνής Ημέρα Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στις 10 Δεκεμβρίου, είναι αφιερωμένη στον αγώνα κατά της φτώχειας. Το γεγονός αυτό δεν πρέπει να αποτελέσει μόνο μια ευκαιρία για προβληματισμό αλλά και μια έκκληση προς τις κυβερνήσεις και τις οργανώσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να διασφαλίσουν για όλους μια ζωή με αξιοπρέπεια. Όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα -η ελευθερία του λόγου, το δικαίωμα της ψήφου, το δικαίωμα στην τροφή, στην εργασία, στην υγειονομική περίθαλψη και στη στέγαση- είναι βαρύνουσας σημασίας για τον φτωχό πληθυσμό καθώς η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέονται άμεσα με τις διακρίσεις, την άνιση πρόσβαση σε πόρους και ευκαιρίες, τον κοινωνικό και πολιτισμικό στιγματισμό.

Αρχικά, η αποστέρηση των δικαιωμάτων τους καθιστά πιο δύσκολο για τα φτωχά κοινωνικά στρώματα να συμμετάσχουν στην αγορά εργασίας και να έχουν πρόσβαση σε βασικούς πόρους και υπηρεσίες. Σε πολλές κοινωνίες, η προσπάθεια των φτωχών ανθρώπων να απολαύσουν τα δικαιώματά τους στην εκπαίδευση, στην υγειονομική περίθαλψη και στη στέγαση παρεμποδίζεται, απλώς και μόνο επειδή δε διαθέτουν τα απαραίτητα οικονομικά μέσα. Αυτό με τη σειρά του, παρακωλύει τη συμμετοχή τους στη δημόσια ζωή, τη δυνατότητά τους να επηρεάσουν τις πολιτικές που τους αφορούν και την προσφυγή τους σε ένδικα μέσα για την αποκατάσταση της αδικίας.

Εν ολίγοις, φτώχεια δε σημαίνει μόνο ανεπαρκή εισοδήματα και υλικά αγαθά αλλά και έλλειψη πόρων, ευκαιριών και συνθηκών ασφάλειας, έλλειψη που υπονομεύει την αξιοπρέπεια και κάνει τους φτωχούς ακόμη πιο ευάλωτους. Η φτώχεια έχει να κάνει επίσης με την εξουσία: καθορίζει το ποιος την ασκεί και ποιος όχι, τόσο στη δημόσια ζωή όσο και στην οικογένεια. Το να φτάσει κανείς στην καρδιά του σύνθετου πλέγματος των σχέσεων εξουσίας στο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό πεδίο είναι κρίσιμης σημασίας για την κατανόηση και αντιμετώπιση παγιωμένων μορφών διακρίσεων, ανισοτήτων και αποκλεισμών που καταδικάζουν τα άτομα, τις κοινωνίες και τους λαούς σε πολλές γενιές φτώχειας.

Εντούτοις, η φτώχεια συχνά θεωρείται ως μια λυπηρή αλλά τυχαία κατάσταση ή ως ένα αναπόφευκτο αποτέλεσμα αποφάσεων και γεγονότων που διαδραματίζονται κάπου αλλού, ή ακόμη ως μια κατάσταση για την οποία αποκλειστική ευθύνη έχουν όσοι την υφίστανται. Μια συνολική προσέγγιση με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα δε θα αντιπαλέψει μόνο τους

μύθους και τις λαθεμένες αντιλήψεις γύρω από τον φτωχό πληθυσμό αλλά θα βοηθήσει, και αυτό είναι ίσως σημαντικότερο, στην εξεύρεση βιώσιμων και δικαιότερων λύσεων, ικανών να οδηγήσουν στην εξάλειψη της φτώχειας.

Αναγνωρίζοντας τη ρητή **υποχρέωση** των κρατών να προστατεύουν τους πληθυσμούς από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, η προσέγγιση αυτή υπογραμμίζει την **ευθύνη** των κυβερνήσεων για τη δημιουργία του κατάλληλου περιβάλλοντος που θα **προάγει** την κοινωνική ευημερία. Επιπλέον, δίνει την ευκαιρία στους φτωχούς ανθρώπους να **συμμετάσχουν** στη διαμόρφωση πολιτικών για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους και να καταφύγουν σε ένδικα μέσα όποτε τα δικαιώματά τους **καταπατούνται**.

Υπάρχουν οι ισχυρές νομικές βάσεις για μια τέτοια προσέγγιση. Όλα τα κράτη έχουν επικυρώσει τουλάχιστον μια από τις επτά βασικές διεθνείς συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενώ το 80% έχουν επικυρώσει τέσσερις ή και περισσότερες. Επιπλέον, η διεθνής κοινότητα έχει συνυπογράψει τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας, οι οποίοι θέτουν ξεκάθαρους στόχους για κοινή διεθνή δράση, προκειμένου να αντιμετωπισθεί η φτώχεια και η περιθωριοποίηση. Η Παγκόσμια Σύνοδος Κορυφής του ΟΗΕ το 2005 επαναβεβαίωσε αυτή τη δέσμευση.

Άσχετα με την έλλειψη πόρων, τα κράτη μπορούν να λάβουν άμεσα μέτρα για την καταπολέμηση της φτώχειας. Η εξάλειψη των διακρίσεων, για παράδειγμα, θα άνοιγε σε πολλές περιπτώσεις το δρόμο για τη συμμετοχή των φτωχών στην αγορά εργασίας και θα έδινε στις γυναίκες και τις μειονότητες πρόσβαση στην απασχόληση. Η παιδική θνησιμότητα μπορεί να μειωθεί μέσω αποτελεσματικών, χαμηλού κόστους και χαμηλής τεχνολογίας παρεμβάσεων. Από την πλευρά τους, τα κράτη που είναι σε θέση να παράσχουν βοήθεια θα πρέπει να βγουν μπροστά και να βοηθήσουν.

Σε αντίθετη περίπτωση, η απάθεια και η στενή αντίληψη περί εθνικού συμφέροντος μπορεί να σταθεί εμπόδιο στα ανθρώπινα δικαιώματα και την εξέλιξη, προκαλώντας τόση ζημιά όση και οι διακρίσεις. Τον χρόνο που πέρασε, ο πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας Πολ Γούλφοβιτς, υπογράμμισε ότι «δε δικαιολογείται ηθικά οι πλούσιες χώρες να δαπανούν 280 δισεκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο - ποσό που σχεδόν ισούται με Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της Αφρικής και τετραπλάσιο του συνολικού ύψους της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας- για τη στήριξη των αγροτών τους».

Σε μία από τις τελευταίες ομιλίες του ως Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, ο Κόφι Ανάν δήλωσε ότι θεωρεί ως ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της θητείας του, το ότι η παγκόσμια προσοχή στράφηκε στον αγώνα ενάντια στη φτώχεια. Είχε τονίσει πως «η φτώχεια συνοδεύεται από ένα ιδιαίτερο αίσθημα αδυναμίας και από φαινόμενα προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας». Κυρίως, όμως, ο Γενικός Γραμματέας αναγνώρισε τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ασφάλεια και την ανάπτυξη ως απαραίτητα συστατικά ενός κόσμου στον οποίο όλοι θα απολαμβάνουν μεγαλύτερη ελευθερία. Καθώς ένας στους επτά κατοίκους αυτού του κόσμου μαστίζεται από την πείνα, η εν λόγω ελευθερία εξαρτάται από την καταπολέμηση της φτώχειας, που αποτελεί μία από τις σοβαρότερες προκλήσεις της εποχής μας για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Της Louise Arbour, Υπάτης Αρμοστού του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

A. Να αποδώσετε την περίληψη του κειμένου σε 100 – 120 λέξεις.

Μονάδες 25

B.1. «Η απάθεια και η στενή αντίληψη περί εθνικού συμφέροντος μπορεί να σταθεί εμπόδιο στα ανθρώπινα δικαιώματα και την εξέλιξη, προκαλώντας τόση ζημιά όση και οι διακρίσεις»: να αναπτύξετε το περιεχόμενο της παραπάνω φράσης σε μια παράγραφο 80-100 λέξεων με τη μέθοδο του αιτίου-αποτελέσματος.

Μονάδες 10

B.2. Ποιον άλλο τίτλο θα μπορούσατε να δώσετε στο κείμενο και γιατί;

Μονάδες 4

B.3. Να γραφούν τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων της πέμπτης παραγράφου του κειμένου : υποχρέωση, ευθύνη, προάγει, συμμετάσχουν, καταπατούνται.

Μονάδες 5

B.4. Να βρεθούν συνώνυμα των παρακάτω λέξεων της τρίτης παραγράφου του κειμένου: **ανεπαρκή, υπονομεύει, σύνθετου, πεδίο, παγιωμένων.**

Μονάδες 5

B.5. Να βρεθεί ο τρόπος και τα μέσα πειθούς της έκτης παραγράφου. (Υπάρχουν οι ισχυρές νομικές βάσεις... επαναβεβαίωσε αυτή τη δέσμευση).

Μονάδες 6

B.6. Να δικαιολογήσετε τη χρήση της διπλής παύλας και των εισαγωγικών στα παρακάτω σημεία του κειμένου:

α) -η ελευθερία του λόγου, το δικαίωμα της ψήφου, το δικαίωμα στην τροφή, στην εργασία, στην υγειονομική περίθαλψη και στη στέγαση- (1η παράγραφος)

β) «η φτώχεια συνοδεύεται από ένα ιδιαίτερο αίσθημα αδυναμίας και από φαινόμενα προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας» (τελευταία παράγραφος)

Μονάδες 2

B.7. «Περιθώριο»: Να βρείτε τρεις διαφορετικές σημασίες της λέξης και να σχηματίσετε αντίστοιχα μια πρόταση για την καθεμιά.

Μονάδες 3

Γ. Σε μορφή δοκιμιακού λόγου και έκταση 600 περίπου λέξεων να αποδείξετε πώς η φτώχεια παραβιάζει κατάφωρα τα δικαιώματα των ανθρώπων μέσα στις κοινωνίες και να προτείνετε τρόπους ώστε να περιοριστεί το φαινόμενο της καταπάτησης των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

40

) Το κείμενο αναφέρεται στο φαινόμενο της φτώχειας ως αιτία και απόρροια της καταπάτησης των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Αρχικά, τονίζεται πως η φτώχεια εμποδίζει τον πολίτη να απολαύσει μερικά από τα βασικότερα δικαιώματα όπως αυτά της εργασίας, παιδείας, ιατρικής περίθαλψης ενώ ταυτόχρονα τον απομακρύνει από την άσκηση και τον έλεγχο της εξουσίας. Επισημαίνεται πως τα κράτη μέσω των διεθνών συμβάσεων που έχουν υπογράψει και των οργανισμών που έχουν ιδρύσει μπορούν να προασπίσουν τα δικαιώματα των ασθενέστερων οικονομικά τάξεων και να αντιμετωπίσουν τη φτώχεια και την περιθωριοποίησή τους. Τέλος, υπογραμμίζεται πως η δραστηριοποίηση των λαών σε αντίθεση με την αδιαφορία μπορεί να επιφέρει ανακούφιση και γίνεται αναφορά σε δηλώσεις εκπροσώπων του Ο.Η.Ε. που κρίνουν αναγκαία την προστασία των δικαιωμάτων για την εδραίωση της ελευθερίας.

1) Η παθητικότητα και η αδιαφορία των πολιτών για το κοινωνικό «γίγνεσθαι» διασπά την κοινωνική συνοχή και οδηγεί στη ρατσιστική αντιμετώπιση των οικονομικά ασθενέστερων και την περιθωριοποίησή τους. Πιο συγκεκριμένα, η αδράνεια και η αποχή από τα συλλογικά προβλήματα ωθεί στον ατομικισμό και την αδιαφορία για το κοινό καλό με αποτέλεσμα φαινόμενα όπως η ανέχεια, η φτώχεια, η αδικία να μαστίζουν τις κοινωνίες. Η στενή αντίληψη, μάλιστα, περί εθνικού συμφέροντος εγείρει συναισθήματα εθνικισμού, αναβιώνει στερεότυπα και προκαταλήψεις με συνέπεια την αδυναμία σεβασμού της διαφορετικότητας. Επομένως, ο αλτρουισμός και το ενδιαφέρον για το συνάνθρωπο μπορεί να αποτελέσει την απαρχή για την προστασία και προάσπιση δικαιωμάτων που τόσο εύκολα καταστρατηγούνται στις σημερινές κοινωνίες της κατανάλωσης και του ωφελιμισμού.

2) Τίτλος: «Ανθρώπινα δικαιώματα και φτώχεια»

Στο κείμενο σχολιάζεται και αναλύεται πώς το φαινόμενο της φτώχειας οδηγεί στην υπονόμηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

3) υποχρέωση: δικαίωμα
ευθύνη: ανευθυνότητα
προάγει: υποβαθμίζει
συμμετάσχουν: απέχουν
καταπατούνται: προασπίζονται

4) ανεπαρκή: ελλιπή
Υπονομεύει: υποσκάπτει
Σύνθετου: πολύπλοκου
Πεδίο: επίπεδο
Παγιωμένων: εδραιωμένων

5) Στην έκτη παράγραφο του κειμένου η ομιλήτρια επικαλείται τη λογική για να μας πείσει. Ως μέσο πειθούς χρησιμοποιεί τα τεκμήρια και συγκεκριμένα γεγονότα και στατιστικά στοιχεία που πιστοποιούν την ύπαρξη νομικών συμβάσεων αναφορικά με τα δικαιώματα (Όλα τα κράτη έχουν επικυρώσει τουλάχιστον μια από τις επτά βασικές διεθνείς συμβάσεις

ανθρώπινων δικαιωμάτων ενώ το 80% έχουν επικυρώσει τέσσερις ή και περισσότερες, η διεθνής κοινότητα έχει συνυπογράψει τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας).

6) Η διπλή παύλα χρησιμοποιείται για να επεξηγήσει και να τονίσει μερικά από τα βασικότερα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τα εισαγωγικά χρησιμοποιούνται γιατί μεταφέρουν αυτούσια τα λόγια του γενικού γραμματέα του Ο.Η.Ε.

7) - Δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια αισιοδοξίας.

- Πώς μπορούν να βοηθηθούν οι άνθρωποι που ζουν στο περιθώριο;
- Στο περιθώριο της συνδιάσκεψης οι ηγέτες των δύο χωρών αντάλλαξαν απόψεις για ποικίλα δευτερεύοντα θέματα.

Γ) Επικοινωνιακό πλαίσιο: Δοκίμιο

Α' ζητούμενο: Η φτώχεια μπορεί να γίνει η αιτία φαινομένων που οδηγούν σε παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

1. Πόλεμοι και συγκρούσεις ανάμεσα στα κράτη για την κατοχή και την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών
2. Εμφύλιος σπαραγμός και διαμάχες ανάμεσα σε κοινωνικές και πολιτικές ομάδες για την κατανομή του κοινωνικού – εθνικού πλούτου
3. Όξυνση φυλετικών συγκρούσεων, ανάδυση ρατσιστικών αντιλήψεων και πρακτικών
4. Διεύρυνση κοινωνικού χάσματος, κοινωνικός διχασμός, μίσος
5. Βία, εγκληματικότητα στην προσπάθεια των φτωχότερων να επιβιώσουν
6. Διασάλευση της κοινωνικής σταθερότητας, ομαλότητας και ισορροπίας, κοινωνική αναταραχή
7. Περιθωριοποίηση, κοινωνικός αποκλεισμός των φτωχών και διαιώνιση της εξαθλίωσής τους
8. Πείνα, εξαθλίωση, δυστυχία, μετανάστευση
9. Προσβολή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα οποία έχουν χρέος να προστατεύουν οι κυβερνήσεις, προσβολή του δικαιώματος στη ζωή, την τιμή, την αξιοπρέπεια, την ελευθερία, την περιουσία, την ισότητα, τη δικαιοσύνη.

Β' ζητούμενο: Τρόποι περιορισμού της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

✓ Προβολή της ιδέας του ανθρωπισμού και των αρχών του ώστε να μάθουν οι νεότερες γενιές να σέβονται το συνάνθρωπο. Αυτό μπορεί να γίνει μέσα στο σχολείο με την ουσιαστική και βιωματική διδασκαλία των ανθρωπιστικών επιστημών και την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης. Μέσα από διαθεματικές ομαδικές εργασίες/διαθεματικές προσεγγίσεις του προβλήματος, με πολιτιστικές δράσεις μέσα στο σχολείο από ομάδες μαθητών, διαλέξεις των ίδιων των νέων και αρθρογραφία στη σχολική έντυπη ή ηλεκτρονική εφημερίδα

✓ Με διαλέξεις, καμπάνιες σε τοπικό επίπεδο και ημερίδες για τα ανθρώπινα και πολιτικά/αστικά δικαιώματα του πολίτη σε ενήλικες στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης.

✓ ΜΜΕ με την προβολή του προβλήματος και την ευαισθητοποίηση των ενηλίκων. Στόχος η συνειδητοποίηση της σημασίας των δικαιωμάτων για τη διασφάλιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας,

✓ Άμεση παρέμβαση όσων γίνονται μάρτυρες παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

✓ Συμμετοχή σε συλλογικές δράσεις προάσπισης των δικαιωμάτων (κινήματα, ανθρωπιστικές και μη κυβερνητικές, εθελοντικές οργανώσεις κτλ).

ΠΡΟΟΔΟΣ